

РОЗДІЛ 1 ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 37.01

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2021.4.1>

Ірина МЕЛЬНИК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, пр. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0001-6020-4492

Людмила ЗАРЕМБА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, пр. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0003-0386-4966

Бібліографічний опис статті: Мельник, І., Заремба, Л. (2021). Домінанти професіоналізму педагогічної діяльності вихователя ЗДО. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 3–10, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.4.1>

ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗДО

Мета статті – розглянути питання професіоналізму педагогічної діяльності вихователя ЗДО в аксіологічному аспекті, на основі узагальнення наукових позицій різних авторів уточнити суть поняття «професіоналізм» у співвідношенні з поняттями «педагогічна діяльність», «педагогічна майстерність», «особистісно-професійний розвиток».

Методологія. Зроблено узагальнення, що професіоналізм педагогічної діяльності треба розглядати з двох боків – особистісного та діяльнісного. Акцентовано, що ціннісне ставлення – це вищий рівень ставлення суб'єкта до професіоналізму педагогічної діяльності. З'ясовано, що пріоритетними цінностями для педагога можуть бути професіоналізм діяльності, шляхи і засоби його досягнення.

Наукова новизна. Виділено провідні принципи та умови досягнення професіоналізму, зокрема професіоналізму спілкування вихователя ЗДО із дітьми, батьками, колегами. Акцентовано на важливості виділення в структурі професіоналізму педагогічної діяльності трьох таких компонентів: професіоналізму знань, професіоналізму спілкування, професіоналізму самовдосконалення. Це забезпечить динамічність, розвиток цілісної системи, а також професіоналізм діяльності педагога шляхом справедливої самооцінки й оперативного подолання недоліків та прогалин.

Висновки. Найважливішим для сучасного педагога у процесі професійного зростання і становлення є визначення та встановлення для себе пріоритетності існування абсолютних цінностей. Ми виявили, що поняття «професіоналізм педагогічної діяльності вихователя ЗДО» – це складне, багатоструктурне, динамічне поняття. Основними складниками професіоналізму діяльності вихователя ЗДО є професіоналізм знань, професіоналізм спілкування і професіоналізм праці.

Істотними характеристиками ціннісного ставлення до професіоналізму вихователя є його опора на принципи гуманної педагогіки, дотримання норм педагогічної етики, високий рівень педагогічної майстерності.

Ключові слова: професіоналізм, педагогічна діяльність вихователя ЗДО, знання, спілкування, ціннісне ставлення, цінності.

Iryna MELNYK

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Faculty of Pedagogical Education and Social Work, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voly Ave, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0001-6020-4492

Lyudmyla ZAREMBA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Faculty of Pedagogical Education and Social Work, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voly Ave, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0003-0386-4966

To cite this article: Melnyk, I., Zaremba, L. (2021). Dominanty profesionalizmu pedahohichnoi diialnosti vykhovatelya ZDO [Dominants of professionalism of pedagogical activity of preschool institution educator]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 3–10, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.4.1>

DOMINANTS OF PROFESSIONALISM OF PEDAGOGICAL ACTIVITY OF PRESCHOOL INSTITUTION EDUCATOR

The purpose of the article is to consider issues of professionalism of the preschool institution educator's pedagogical activity in the axiological aspect; based on the generalization of scientific positions of different authors to clarify the essence of the concept "professionalism" in relation to the concepts of "pedagogical activity", "pedagogical skill", "personal and professional development".

Methodology. It is generalized that the professionalism of pedagogical activity should be considered from two sides: personal and active. Emphasis is placed on the fact that the value attitude is the highest level of the subject's attitude to the professionalism of pedagogical activity. It is found that the priority values for the preschool institution educator can be the professionalism of the activity, ways and means to achieve it.

Scientific novelty. There was allocated the leading principles and conditions of achievement professionalism, in particular professionalism of communication of preschool institution educator with children, parents, colleagues. In the article we focus on the issue of allocation in the structure of professionalism of pedagogical activity of three components, such as: professionalism of knowledge; professionalism of communication; professionalism of self-improvement, which provides dynamism, development of a holistic system "professionalism of the teacher" through right self-assessment and prompt overcoming of shortcomings and gaps.

Conclusions. In the process of professional growth and formation the most important thing for a modern teacher is to determine and establish for himself the priority of the existence of absolute values. Thus, we have generalized that the professionalism of pedagogical activity of the preschool institution educator is a complex, multistructural, dynamic concept. The main components of the professionalism of the preschool institution educator are the professionalism of knowledge, communication, work.

The essential characteristics of the value attitude to the professionalism of the educator are his reliance on the principles of humane pedagogy, compliance with the norms of pedagogical ethics, high level of pedagogical skills.

Key words: *professionalism, pedagogical activity of the preschool institution educator, knowledge, communication, value attitude, values.*

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти виконання соціального замовлення суспільства і підвищення якості освіти можливе лише творчим педагогом з високим рівнем професіоналізму, духовної зрілості, домінування вищих потреб і цінностей у структурі його особистості.

Цілком природно, що такий спеціаліст відзначається ціннісним ставленням до професіоналізму педагогічної діяльності, високою громадянською активністю, моральністю, соціальною відповідальністю, високим рівнем професійного обов'язку, істинною інте-

лігентністю, духовною культурою й творчим пошуком.

Безумовно, професіоналізм педагогічної діяльності вихователя ЗДО – один із найбільш складних об'єктів вивчення та аналізу. Це пояснюється самим характером цієї діяльності, різним ставленням до неї і умовами професійного становлення.

У сучасному науковому світі аксіологічний підхід виділяється як методологічне підґрунтя підготовки майбутнього фахівця освітньої сфери. Саме цей підхід дає підстави розуміти професіоналізм вихователя ЗДО як фахову

цінність, «як елемент внутрішньої структури особистості, який виражає її суб'єктивне ставлення до суспільно значущих цінностей праці та окремих компонентів педагогічної діяльності» (Prima, 2009: 83).

Ми цілком поділяємо думку Р.М. Пріми про значущість зазначеного підходу. Вчена зазначає: «Саме в його контексті стає зрозуміло, чому цінності надають стійкості системі освіти, особистості педагога і вихованця, визначають принципи їх поведінки, спрямовують інтереси й потреби особистості в життєвому та освітньому просторі, регулюють мотиваційну сферу педагогічної діяльності» (Prima, 2009: 83).

В аспекті аксіологічного виміру ми будемо розглядати ціннісне ставлення до професіоналізму педагогічної діяльності вихователя ЗДО.

Логіка нашого дослідження зумовлює розгляд сутнісної характеристики понять «педагогічна діяльність», «професіоналізм», «цінності», «ціннісне ставлення до професіоналізму діяльності».

Мета статті – виокремити параметри ціннісного ставлення до професіоналізму діяльності вихователя ЗДО.

Аналіз наукових досліджень. Проблеми формування професіоналізму в педагогічній діяльності мають свої особливості, пов'язані з фаховою кваліфікацією спеціаліста освітньої сфери. З погляду загальнонаукової методології професіоналізму заслуговують на увагу наукові роботи Є. Барбіної, І. Беха, С. Вермловського, І. Зязюна, М. Гусякова, Н. Кузьміної, Ю. Кулюккіна, Є. Павлюченкова, А. Деркача, В. Зазикіна, І. Багаєвої, М. Кагана та ін.

У контексті нашого дослідження значний інтерес становлять роботи Г. Беленької, О. Семенова, Л. Загородної, Н. Гузій, Т. Поніманської.

Проблематика ціннісної спрямованості фахової підготовки фахівців освітньої сфери відображена в роботах І. Ісаєва, С. Кульневич, В. Крижка, В. Огнев'юка, К. Пасько та ін.

Зазначимо, що питання професіоналізму більше вивчене стосовно вчителя в рамках акмеологічного підходу, ніж в рамках аксіологічного.

Питання професіоналізму діяльності вихователя ЗДО в аксіологічному вимірі вивчене недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Феномен людської діяльності протягом тривалого часу

є предметом постійного дослідження вчених різних наукових напрямів – філософії, психології, соціології, педагогіки. Всі вони, вивчаючи людську діяльність, окремо аналізують її цілі, засоби, процеси та результати. Невід'ємним компонентом вивчення людської діяльності є пошук механізмів її вдосконалення.

Безперечно, основоположними у розгляді сутності понять «діяльність», «педагогічна діяльність» є позиції О. Леонтьєва, Н. Кузьміної, Ю. Кулюккіна.

Під діяльністю О. Леонтьєв розумів «процес, що спонукається і спрямовується мотивом для задоволення певної потреби» (Leont'ev, 1975: 188).

Отже, правомірним є судження науковців Н. Кузьміної, Ю. Вавілова, Р. Пріми про своєрідність педагогічної діяльності як мети діяльності щодо інших.

Ми розглядаємо діяльність вихователя щодо вихованця, яка є ніби надбудовою над іншою діяльністю.

Зазначимо, що своєрідність педагогічної діяльності полягає в тому, що нею займаються виключно всі люди в ролі батьків, братів, сестер, опікунів. Така педагогічна діяльність є непрофесійною. З огляду на це справедливо вживати термін «професійно-педагогічна діяльність, котра передбачає спеціальну і професійно-педагогічну освіту». Педагогічна діяльність, за Н. Кузьміною, є вирішенням багаточисленних завдань, спрямованих на формування іншої особистості (Kuz'mina, 2002: 12).

При цьому вищим рівнем її сформованості й ефективності науковиця визначала продуктивність.

Попередній аналіз наукового фонду засвідчує, що змістова складова частина понять «педагогічна діяльність» і «професіоналізм» є багатоаспектною і ємною. Необхідне теоретичне обґрунтування схожості їх змісту з такими категоріями: «професійна компетентність», «готовність», «професійний саморозвиток».

Ми не будемо розглядати їх сутність, оскільки характеристика окремих понять подана нами в попередніх публікаціях (Melnyk, 2015).

На нашу думку, професійне становлення вихователя ЗДО обов'язково включає його готовність до професійного саморозвитку.

Оскільки в сучасній акмеології ключовими стали категорії «професіонал», «професіоналізм

особистості», «особистісно-професійний розвиток», ми вважаємо за необхідне з'ясувати суть вказаних понять.

Дослідниця А. Бистрюкова тлумачить термін «професійний саморозвиток» як «цілеспрямовану, багатоаспектну самозміну, інтеграційний творчий процес і етап розвитку людини, заснований на взаємодії внутрішньо значущих та активно і творчо сприйнятих зовнішніх чинниках, якісним показником якого є суб'єктність» (Bystriukova, 2009: 9).

Існує думка, що професіоналізм в акмеологічному розумінні – це система, яка складається із чотирьох таких взаємопов'язаних підсистем: професіоналізму особистості, професіоналізму діяльності, нормативності діяльності і поведінки, продуктивної Я-концепції (Derkach, 2004: 136).

Суттєвим є розмежування понять «професіоналізм діяльності», «професіоналізм педагогічної діяльності», «професіоналізм особистості».

За Н. Кузьміною, професіоналізм діяльності – це якісна характеристика суб'єкта діяльності – представника даної професії, яка визначається мірою володіння ним сучасним змістом і сучасними засобами вирішення професійних завдань, продуктивними способами здійснення діяльності» (Kuz'mina, 1990: 11).

Практика переконує у правомірності висновку науковиці щодо різних рівнів вияву професіоналізму представників різних професій.

Дещо конкретизує і розширює зміст професіоналізму діяльності сучасна дослідниця С.П. Архипова, трактуючи такий професіоналізм як «якісну характеристику суб'єкта праці, яка відображає професійну кваліфікацію і компетентність, сукупність різноманітних ефективних професійних навичок і умінь, в тому числі творчих, зокрема володіння сучасними алгоритмами і способами вирішення завдань, що сприяє високій і стабільній продуктивності діяльності» (Arkhyrova, 2010: 51).

Професіоналізм особистості ми розуміємо як якісну характеристику суб'єкта праці з високим рівнем професіоналізму, професійної і соціальної компетентності та контекстом духовно-моральних якостей і ціннісних орієнтацій. Додамо, що професіоналізм особистості вихователя ЗДО полягає в постійному спрямуванні професійно-творчого і морально-духовного потенціалу на розвиток особистості вихованця на основі гуманної взаємодії з ним, з батьками.

Відомо, що складністю педагогічної діяльності є те, що її об'єкт – учень, вихованець – є суб'єктом спілкування, пізнання і праці, якого можна розвинути, навчити, вдосконалити, лише будучи самому ерудованою, творчою індивідуальністю.

Домінантними складниками професіоналізму вихователя ЗДО ми вважаємо самовдосконалення, самореалізацію, самоосвіту, саморозвиток.

Сучасному вихователю, як і працівнику іншої сфери освіти, треба вміти оперативну оновлювати свої знання, гнучко орієнтуватися у безперервних змінах інформаційного середовища, вміти швидко і ефективно адаптуватися до нових умов, шукати можливості для самореалізації.

Ретроспективний аналіз психолого-педагогічних досліджень з питань підготовки спеціаліста освітньої сфери, в тому числі й вихователя ЗДО, дозволяє дійти висновку, що професіоналізм – це інтегральна якість, властивість особистості, що формується в діяльності. Крім того, професіоналізм – це результат творчої педагогічної діяльності, що передбачає високий рівень продуктивності праці.

З огляду на це у нас виникає питання про те, наявність яких сторін особистості й діяльності може забезпечити успіх. Безумовно, однозначної відповіді немає. Однак правомірним буде звернення до визначення структури професіоналізму, яку науковці справедливо вважають єдністю особистісної та діяльнісної сутності.

Отже, професіоналізм педагога – це концентрований показник його особистісно-діяльнісної сутності.

На думку Н. Кузьміної, особистісну сутність складають знання, необхідні для виконання професійної діяльності, специфічне ставлення до об'єкта, процесу, умов професійної діяльності, а також необхідність самовдосконалення як професіонала (Kuz'mina, 1990).

Зауважимо, що стосовно вихователя ЗДО це означає знання психології дитини дошкільного віку, особливостей її розвитку, знання умов і методики виховання дітей зазначеного вікового періоду.

Діяльнісну (процесуальну) сутність професіоналізму становить комплекс таких умінь: гностичних, самовдосконалення, спілкування, перебудовувати діяльність свою та вихованців, переводити вихованця з одного стану в інший.

Ми поділяємо позицію Н. Кузьміної, А. Маркової (Derkach, 2004; Kuz'mina, 1990) щодо виділення в структурі професіоналізму педагогічної діяльності трьох таких компонентів: професіоналізму знань, професіоналізму спілкування, професіоналізму самовдосконалення. Такі компоненти забезпечують динамічність, розвиток цілісної системи професіоналізму шляхом справедливої самооцінки й оперативного подолання недоліків та прогалин.

Теорія і практика засвідчують, що зазначені структурні складники ідеалі є взаємопов'язаними та взаємозумовленими. Несформованість одного із компонентів не дозволяє говорити про педагогічний професіоналізм в цілому.

Безперечно, слухним є міркування Н. Кузьміної, що високого рівня професіоналізму педагогічної діяльності можна досягти лише за умови формування ціннісного ставлення до такої діяльності у педагогів (Kuz'mina, 1990).

В аспекті заявленої проблеми вважаємо за необхідне з'ясувати суть понять «цінності» «ціннісне ставлення до професіоналізму педагогічної діяльності».

Категорія «цінності» досліджувалася філософами, психологами, соціологами, педагогами, істориками.

Теоретичним фундаментом для вивчення змісту зазначених понять можуть бути роботи В.О. Василенка, О.Г. Дробницького, В.Г. Тугарінова, В.В. Крижко.

Нас цікавить педагогічний аспект. Не вдаючись до наукового обґрунтування на основі етимологічного сенсу слова «цінності», можна сказати, що цінності є суттю того, що ми цінімо. Ті чи інші предмети чи явища оточуючого світу в очах людей стають цінностями залежно від того, чи задовольняють вони матеріальні й духовні потреби людей.

На думку філософів, цінностями можуть бути як явища зовнішнього світу, так і факти думок – ідеї, образи, наукові концепції (Kulyutkin, 2002; Derkach, 2004).

На основі узагальнень філософських трактувань Н. Кузьміна визначає цінності педагогічної діяльності як «ідеї, наукові концепції, зразки впровадження передового досвіду, що сприяють оптимізації навчально-виховного процесу в різних типах навчальних закладів на кожному етапі розвитку особистості» (Kuz'mina, 1990: 4).

Ми підтримуємо дослідницю в тому, що вищими цінностями для педагога можуть бути

професіоналізм діяльності, шляхи і засоби його досягнення. Зазначимо, що кожен етап життєвого та професійного шляху будь-якого педагога з огляду на обставини характеризується певними важливими духовними цінностями. Вони можуть бути різними за змістом, глибиною, реальними чи надуманими, стійкими чи тимчасовими. Додамо, що цінності є своєрідним орієнтиром у практичній діяльності педагога.

Цінності тісно пов'язані зі ставленнями особистості. Ціннісне ставлення до професіоналізму – це єдність об'єктивного і суб'єктивного бачення. Суть формування ціннісного ставлення полягає в переході структурних складових частин професіоналізму як суспільно значущих цінностей в особистісні цінності, а також у реалізації таких цінностей у діяльності.

Як особистісно значущі цінності професіоналізму знань, спілкування й самовдосконалення виступають внутрішніми регуляторами діяльності педагога. Акцентуємо на тому, що ціннісне ставлення – це вищий рівень ставлення суб'єкта до професіоналізму педагогічної діяльності.

Безперечно, рівень сформованості професіоналізму педагогічної діяльності залежить від характеру ставлення педагогом до такої діяльності, від ступеня зацікавленості педагога в актуалізації свого творчого потенціалу.

У контексті нашого дослідження наголошуємо, що одним із професійних обов'язків вихователя ЗДО є організація співробітництва з батьками вихованців. Тут важлива роль належить вихователю, його вмінню професійно будувати спілкування з батьками. Безумовно, механізм формування стосунків з батьками надзвичайно складний. Практика показує, що успіх діяльності залежить від взаємозв'язку сторін, однак активним має бути саме педагог.

Принагідно зазначимо, що ціннісне ставлення до професіоналізму спілкування з батьками можливе, якщо вихователь:

- буде усвідомлювати моральну відповідальність перед батьками за виховання, розвиток їхніх дітей;
- знатиме рівень пізнавальної, соціальної активності вихованця, щоденного його зростання;
- буде перед кожною зустріччю з батьками продумувати мету, завдання і зміст бесід з ними;
- не буде скаржитися батькам, звинувачувати їх в труднощах роботи з дітьми, прогалинах, а буде тактовно підказувати шляхи подолання труднощів;

– бачитиме сам і показуватиме вихованцям кращі особистісні якості батьків, виховуватиме в дітей повагу до батьків і сам поважатиме їх;

– не заплющуватиме очі на батьківські помилки, а тактовно й обгрунтовано пред'являтиме їм свої вимоги;

– намагатиметься терпляче вислуховувати критичні зауваження на свою адресу і в коректній формі обгрунтовуватиме свої дії стосовно критики батьків;

– постійно налагоджуватиме контакти із сім'єю, намагатиметься добитися відвертості і розуміння;

– тактовно проводитиме бесіди з батьками наодинці;

– не порівнюватиме в присутності батьків та дітей одного вихованця з іншим;

– не перетворюватиме батьківські збори на індивідуальні бесіди, не влаштовуватиме «розгром» батькам, а більше говоритиме про позитивні якості вихованців;

– обережно, тактовно проситиме залишитися після зборів;

– систематично повідомлятиме батьків про успіхи дитини.

Вихователеві важливо віднайти стиль спілкування в рамках наявних норм, що стане запорукою формування ціннісного ставлення до професіоналізму педагогічного спілкування. Зазначимо, що від розуміння вихователем значущості цих стосунків, складності їх формування, від його чуйності, такту, принциповості та вимогливості до себе і сім'ї вихованця, від його справедливості й совісті залежить рівень сформованості педагогічного спілкування з батьками. Серед умінь ефективного педагогічного спілкування важливим також є вміння слухати. Вихователеві треба опанувати прийоми правильного слухання, про які студенти дізнаються під час вивчення психології, української мови, педагогічної майстерності.

Суттєвою є моральна норма професіоналізму спілкування вихователя, в основі якої лежить повага до особистості дитини, батьків, максимальна вимогливість, що забезпечує гуманні стосунки між вихователем, вихованцями і їхніми батьками.

Істотними характеристиками ціннісного ставлення до професіоналізму педагогічного спілкування вихователя є справедливість та вимогливість.

Безперечно, нормою професійної поведінки вихователя є його педагогічний такт.

Визначальною є думка науковців про те, що шляхів, умов формування ціннісного ставлення до професіоналізму педагогічного спілкування існує чимало.

Наші наукові пошуки і практика дають підстави стверджувати, що необхідною умовою формування ціннісного ставлення до професіоналізму педагогічного спілкування є дотримання вихователем в повсякденному житті та у практичній діяльності норм педагогічної етики. Це означає дотримання норм поведінки вихователя, які відображають особливості його професійно-педагогічної діяльності в різних сферах спілкування – з дітьми, батьками, колегами, адміністрацією.

Педагогічна етика є важливим інструментом впливу вихователя на внутрішній світ дитини.

Важливим показником ціннісного ставлення до професіоналізму педагогічної діяльності є здатність до систематичної і успішно здійснюваної самокорекції професійної діяльності.

З огляду на зазначене слушним вважаємо таке міркування Н. Кузьміної: «Учити людину вчитися і управляти собою, ціннісно відноситися до професіоналізму педагогічної діяльності – це проста для розуміння, але непомірно важка для втілення думка, що все більше завойовує собі право бути стрижнем сучасного процесу навчання й виховання» (Kuz'mina, 1990: 156).

Додамо, що цінності професіоналізму вихователя ЗДО – це те, чим найбільше переймається педагог у певний період свого життя, професійного становлення та зростання, а також те, що стає для нього єдино важливим.

Цінності забезпечують певний вплив на діяльність вихователя, на його безпосереднє особистісне та професійне зростання. Від ціннісної орієнтації педагога залежать напрям, сила та характер впливу на вихованців, а також віра в них.

Найважливішим для сучасного педагога у процесі професійного зростання і становлення є визначення та встановлення для себе пріоритетності існування абсолютних цінностей.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ми виявили, що поняття «професіоналізм педагогічної діяльності вихователя ЗДО» є складним, багатоструктурним та динамічним.

Під час розгляду суті професіоналізму варто враховувати особистісний та діяльнісний підходи.

Основним складниками професіоналізму діяльності вихователя ЗДО є професіоналізм знань, спілкування, праці.

Істотними характеристиками ціннісного ставлення до професіоналізму вихователя є його

опора на принципи гуманної педагогіки, дотримання норм педагогічної етики, високий рівень педагогічної майстерності.

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо в детальному аналізі структурних компонентів професіоналізму педагогічної діяльності вихователя ЗДО.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пріма Р.М. Формування професійної мобільності майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика : монографія. Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2009. 367 с.
2. Крижко В.В. Антологія аксіологічної парадигми управління освітою : навч. посібник. К. : Освіта України, 2005. 440 с.
3. Кулюткин Ю.Н. Ценностные ориентиры и когнитивные структуры в деятельности учителя. Самара, 2002. 400 с.
4. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии : 2-е изд, испр., доп. СПб. : Политехника, 2002. 189 с.
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1975. 181 с.
6. Мельник І.М. Професійне становлення майбутнього педагога: змістова сутність. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. Вип. 43 (96). Запоріжжя : Класичний університет, 2015. С. 218–223.
7. Бистрюкова А.Н. Формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів засобами проектної технології : автореф. дис. ... канд пед. наук : 13.00.04. Ялта, 2009. 20 с.
8. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала. М. ; Воронеж : НПО «Модек», 2004. 752 с.
9. Архипова С.П. Становлення професіоналізму соціальних працівників з акмеологічних позицій. *Акмеологія в Україні. Теорія і практика*. № 1. 2010. С. 50–59.
10. Маркова А.К. Психология профессионализма. М. : Знание, 1996. 304 с.
11. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 243 с.
12. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя М. : АПН, 1990. 348 с.

REFERENCES:

1. Prima R.M. (2009) Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: teoriia i praktyka. [Formation of professional mobility of the future primary school teacher: theory and practice] Monohrafiia. Dnipropetrovsk : IMA-pres. 367 p. [in Ukrainian].
2. Kryzhko V.V. (2005) Antolohiia aksiolohichnoi paradyhmy upravlinnia osvitoiu: navch. posibnyk. [Anthology of the axiological paradigm of education management]. K. : Osvida Ukrainy, 440p. [in Ukrainian].
3. Kulyutkin V.V. (2002) Cennostnye orientiry i kognitivnye struktury v deyatel'nosti uchitelya. [Values of reference and cognitive structure in the activities of the teacher]. Samara. 400 p. [in Russian].
4. Kuz'mina N.V. (2002) Predmet akmeologii : 2-e izd, ispr., dop. [The subject of acmeology] SPb. : Politekhnik, 189 p. [in Russian].
5. Leont'ev A.N. (1975) Deyatel'nost'. Soznanie. Lichnost'. [Activity. Consciousness. Personality] M. 181p. Moscow [in Russian].
6. Melnyk I.M. (2015) Profesiine stanovlennia maibutnoho pedahoha: zmistova sutnist [Professional development of the future teacher: the essence]. //Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh: zb. nauk. prats. Vyp. 43(96). Zaporizhzhia: Klasychnyi universytet. pp. 218–223. [in Ukrainian].
7. Bystriukova A.N. (2009) Formuvannia hotovnosti do profesiinoho samorozvytku maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv zasobamy proektnoi tekhnologii: avtoref. dys....kand ped. nauk: 13.00.04. [Formation of readiness for professional self-development of future primary school teachers by means of project technology]. Yalta. 20 p. [in Ukrainian].
8. Derkach A.A. (2004) Akmeologicheskie osnovy razvitiya professionala. [Acmeological basis of professional development]. M. Voronezh : NPO "Modek". 752p. Moscow [in Russian].
9. Arkhypova S.P. (2010) Stanovlennia profesionalizmu sotsialnykh pratsivnykiv z akmeolohichnykh pozytsii. [Formation of professionalism of social workers from acmeological positions] Akmeolohiia v Ukraini. Teoriia i praktyka. № 1. K., pp. 50–59. [in Ukrainian].

10. Markova A.K.(1996) Psihologiya professionalizma. [Psychology of professionalism] М. Znanie, 304 p. Moscow [in Russian].
11. Huzii N.V. (2004) Pedagogichnyi profesionalizm: istoryko- metodolohichni ta teoretychni aspekty: monohrafiia. [Pedagogical professionalism: historical-methodological and theoretical aspects] К. : NPU im. M.P. Drahomanova. 243 p. [in Ukrainian].
12. Kuz'mina N.V.(1990) Professionalizm lichnosti prepodavatelya [Professionalism of the teacher's personality]. М. : APN, 348p. Moscow [in Russian].